

Hembygdsbladet

Årgång 13, nummer 2
Maj 2011

Enhörna Hembygdsförenings
informationskrift

NATIONALDAGSFIRANDE

Måndagen den 6 juni kl. 18.00 är det samling vid Överenhörna kyrka för årets firande av nationaldagen.

Fanborgen går till hembygdsmuseet där det blir tal samt sång och musik av barnkören Småfåglarna. Medtag gärna kaffekorg och njut av en härlig försommarekväll tillsammans med andra enhörnabor. Vi kommer också att ha korvförsäljning. Museet och utställningen öppnar för säsongen.

V Ä L K O M M E N



*Talare år 2006
Helena von Hofsten*



*Talare år 2008
Ewa Larsson*



*Talare år 2010
Ragnar Thörnblom*



Hembygdsvänner i det tysta

Måndagen den 16 maj stod det en artikel i LT om några äldre ungdomar som bestämt sig för att måla om vår fina bygdegård i Överenhörna. Det gänget har jag råkat ut för tidigare. Dom har bytt taket på boden i hembygds museet, arbetat som matchvärdar i friluftsgården, renoverat busskuren vid Aska, ordnat vandringar osv.

Om det är ett eller flera gång vet jag inte men heders till sådana personer som tar egna initiativ till aktiviteter för att försköna vårt Enhörna.

/Leif



En hembygdsvän målar fasaden på Bygdegården

”SJUKVÅRD” I ÖFVER-ENHÖRNA 1866

Mor Karin i Sånghus antogs att sköta Kopp Instrumentet och äger hon att taga i betalning 25 öre Koppan. För Instrumentet, som helt nyligen varit på reparation, står hon i ansvar.

Ur Ö-E Ordinarie Kommunalstämma den 18 dec 1866/ B E Sjöström.

En trogen hembygdsvän har gått bort.

Henrik Klasson, som stött föreningen under många år, avled i början av året. Henrik, som växt upp på Gotland, kom till Södertälje på 50-talet och körde buss under ett antal år innan han hamnade i byggbranschen. På 70-talet köpte familjen en sommarstuga i Tuna sportstugeområde vid Malmsjön och där tillbringade han och hans fru med barnen Christer, Solvig och Carina, alltmer tid tills det var dags att flytta permanent till Lindesberg i Ytterenhörna (1984).

Jag träffade Henrik Klasson första gången i slutet av 90-talet, då Sigge Lindqvist och jag besökte honom för att se om vi kunde få lite saker till vår höstmärnad. Henrik hade, tillsammans med *Pelle i backen*, odlat eterneller som han tyckte vi kunde sälja och få in lite pengar. Efter det brukade jag cykla över till Lindesberg någon gång varje sommar för att över ett glas öl prata om hur vi kunde stödja hembygdsarbetet. Henrik undrade om vi ville ha några väderpinnar (*naturbarometrar*) och han hade också silvergräs och solrosor som han gärna skänkte hembygdsvännen. Vid ett tillfälle undrade han om vi var intresserade av några fågelholkar. Några holkar innebar så många holkar som fick plats på hans garagevägg och varje höstmärnad efter det kunde vi hämta fågelholkar som sedan blev uppskattade vinster i våra lotterier.

År 2007 fick vi, via Gösta Wallén, tillgång till en gammal rostig brandtriangel som tillhört Lövsta.



Henrik Klasson vid Lövstas brandtriangel. Idag är triangeln uppställd vid hembygds museet.

Ställningen var i uruselt skick. Henrik tog hand om triangeln, putsade upp den, byggde en ny ställning med samma utseende som den gamla samt skaffade en smidd krok till upphängningen. Ställningen impregnerades med tjära som hämtats från en mila vid Galltorp, nära Skottvång. Henrik skötte varje år denna kolmila tillsammans med några andra ”kolare”.

Jag saknar Henrik och våra lättsamma samtal om hembygdsfrågor.

/Leif

Bädden i den enkla stugan under de senaste mansåldrarna

Om vi blickar bakåt en till ett par mansåldrar är utveckling och förändring nästan ofattbar. Var man bäddat – på väggfast bänk, i imperialsäng eller annat som funnits beskrivs inte här. Nu följer lite historia om själva bädden.

Äldre torftigare slag av madrasser kunde vara säckar stoppade med långhalm som fick bytas när madrassen blev nerlegad. Vanligt var annars hemvävt bolster. Man fyllde t ex med träull, krollsplint, raffelstopp eller flock av tyglump.

Säckväv användes till enklare kuddvar, annars hemtillverkad väv. Kudden stoppades med flock eller fjäder om man så hade. De ulliga axen av ängsull men också kabb, dunmolnen från kaveldunens långa cigarrliknande stavar, brukades som fyllning. Från en familj i Över-Enhörna har berättats att dottrarna fick samla kabb på ängen till kuddstopp.

Hemtillverkade sticktäckan förekom i Enhörna. Ett tyg läggs på golvet. Däröver ett jämnt lager vadd. På vadden ett foder som blir täckets undersida. Allt sys samman för hand. Till hjälp brukades täckbåge i form av en träram. Man sticker rakt igenom alla lagren - därav namnet sticktäckan.

Här fanns också lapptäckan. På 1930-talet satt gummorna på ålderdomshemmet Sockengården i Väsby och sydde lapptäckan till kyrkliga syföreningens försäljning. Men folk tyckte det var lite fattigt med lapptäckan så efterfrågan var inte den bästa. En dag kommer Georg Aminoff på Horns säteri till julförsäljningen – och köper då ett lapptäckan. Efter den dagen blev lapptäckan populära.

I mindre bemedlade hem brukades inte lakan förrän mot senare delen av 1800-talet – men då endast som underlakan. Det var vanligt långt in på 1900-talet. En Enhörnakvinna berättade om när hon år 1920 började som piga hos en bonde i Över-Enhörna. Hur har ni de hemma, har ni överlakan i sängen frågade bonnhustrun. Det hade man inte, så pigan fick bara underlakan och örngott som hon haft hemma.

Pigans sovplats var kökssoffan i det vintertid mycket kalla köket. Utom sticktäckan och filter fick hon även en fårskinnsfäll när kylan var som svårast.

En sagesman, f 1900, berättade att då man hade två skjortor på sig tog man av den yttersta på natten.

Särken kvinnorna bar dagtid brukades också som nattplagg.

Hilda Pettersson, f 1895, var tillsammans med maken föreståndare vid Sockengården, Ytter-Enhörna åren 1924 till 1942. Under en intervju, tidigt 1980-tal, visade hon en gammal natttröja med krokärm i domestik. Hilda berättade att krokärm var svår att stryka och svår att sy. Man fick då hålla undertyget stramt och låta övertyget löpa ledigt. Den välsydda natttröjan hade haft trådknappar.



Natttröjan med krokärm har nu skänkts till Hembygdsföreningen av Hildas dotter Sylwia Lööv.

Materialet i madrasser, kuddar och täcken har utvecklats. Komfort – och hygienkrav har höjts. Bädden har förbättrats. Vad är allmänt bruk efter ytterligare en mansålder?

Barbro E Sjöström

Träull= smala tunna strimlor av trä
Krollsplint= material av dvärgpalmens bladfibrer
Raffelstopp, Shoddy= rivull av god kvalitet
Flock= av tyglump
Domestik= en tunnare lakansväv

Enhörna Hembygdsmuseum - Enhörnas eget upplevelsecentrum

Öppet söndagar 13 - 16, juni till september

Under de senaste åren har hembygdsmuseet genomgått stora förändringar. Vår museeintendent Olle Karlsson har målmedvetet omvandlat ett ganska typiskt hembygdsmuseum till en plats där det ständigt pågår förändringar och där det händer spännande saker. Enhörna har fått ett eget upplevelseområde.

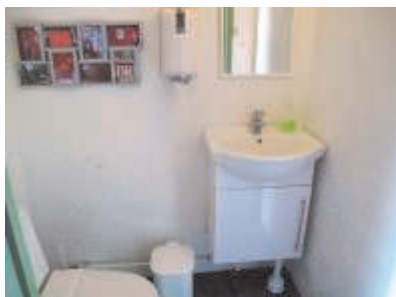
Hembygdsmuseet består idag av fem olika delar, **skolgården, småskolan, storskolan, Husaby-boden och Husby backe.**

Skolgården, med de vackra rabatterna där Susanne Höglund planterat tidstypiska växter, bikuporna från Björkboda, skostallet från Vinberga och den underbara syrenbersån som Bosse Stavlund ansat. På baksidan av Småskolan finns numera trolltallen från Årby och på platsen framför den pågår arbete med att skapa en lekplats för de yngre. Med tiden kommer där att finnas saker att klättra på, sandlåda, gungor och annat roligt.

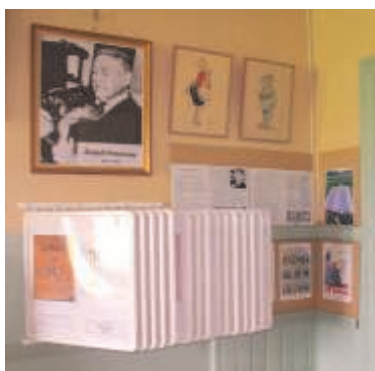


Småskolan välkomnar en redan i entren med en utställning med temat ishantering. Issågar, isskåp, isklor och mycket annat.

I entrén ligger också den nyrestaurerade gästtoaletten som innehåller ett fotomontage med bilder på utedass i Enhörna. Enhörnas dasshistoria!



Omklädningsrummet har planerats om. Här kommer vi att presentera kända personer som bott och verkat i Enhörna. Den första *kändisen* finns på plats, 91:ans skapare Rudolf Petersson, vars tidigare så uppskattade utställning har flyttats ihop för att ge plats åt andra.



Skolsalen är oförändrad, den visar ett stycke skolhistoria från mitten på 1900-talet.

Slöjdsalen med sin fotoutställning är den mest uppskattade delen i museet. Med över 1.000 foton, uppsatta på ett mycket överskådligt sätt och med tillhörande dokumentation förstår man att det ibland är kö vid fotoramarna.

I skolsalen står en mycket vacker möbelgrupp hämtad från det gamla Emy-hemmet.

Ett antal skyltdockor finns också i salen för att visa tidstypiska kläder och miljöer. En högrest modell bär upp Grevinnan Signhild Aminoffs vackra hovkläanning.



För att förbättra tillgängligheten så att alla som vill ska kunna besöka museet, kommer vi att montera en ramp, skänkt av Anne-Marie och Håkan Larsson i Hammarby. Vi kommer även att ta bort en del av gruset framför skolan för att underlätta för rullstols- och rollatorförare.

Husaby-boden ligger bakom småskolan på vägen till utgrävningsområdet på Husby backe. Här planeras en permanent utställning om utgrävningen av Kungsgården. Öppningsdatum är inte bestämt men information lämnas i kommande hembygdsblad.

Husby backe betas av fåren och börjar bli alltmer tillgänglig. Efter ytterligare röjning kommer arbetet med att skapa stigar och sätta upp informationsskyltar. Mer information kommer senare.

Storskolan har tre avdelningar. Först tamburen som ägnas åt Enhörnas skärgård. Livet på öarna utanför Enhörna var speciellt och detta kommer att beskrivas med bilder, texter och saker.

Efter tamburen kommer man in i förrummet, där en utställning om Enhörnas kyrkor och kyrkliv ska växa fram. Planen är att den ska öppnas till nästa säsong. Rummet innehåller också en herrgårdsmiljö med möbler från Lövsta och Ekensberg.

I stora salen finns olika hantverksmiljöer som en skogshuggarkoja, en snickarbod och en smedja.



Direkt till vänster när man kommer in i salen finns nu en nybyggd *stuga* där Enhörnas tegelbrukshistoria ska visas. Vilka tegelbruk som funnits, hur bruken märkte sina produkter, tillverkningsprocessen samt ett fotomontage av skorstenen till Sandvikens tegelbruk.

På motsatta väggen finns nu en snarlik kopia av framsidan på den gamla brandstationen i Överenhörna.

Den kommer att inredas med den nyrestaurerade brandsprutan från

1936 och brand-soldater i tidstypisk mundering samt stationsinteriörer från den tiden. EFBK (Enhörna Frivilliga BrandKår) har här återuppstått!

Sommarutställningen 2011 har temat mopeder och moppesemester på 50-talet. En tidstypisk utställning med mopeder, primuskök, tält, sovsäckar och annat som hör till.

Längst in i stora salen finns det gamla skolpodiet som upptar en ganska stor del av golvytan. Där planeras för en utställning som ska ägnas åt det arbete som utfördes hemma på gårdarna förr. Oftast av kvinnor och i det tysta. Utställningen blir i form av hus som man kan titta in och kanske känna igen sig. Beräknas öppna säsongen 2012.



Arbetskissen som ligger till grund för vårt arbete med kvinnomiljön. Skissen finns att se i Storskolan

Styrelsen vill framföra vårt jättestora tack till er alla som hjälpt oss under vintern att vidareutveckla våra utställningar

Bengt Höglund	Brandstation, bygge	Pelle Höglund	Grävning, elkabel röda boden
Rolf Höglund	Brandstation, bygge		Sommarutställning (mopeder och mopedcamping)
Matts Arthursson	Tegelbruk, bygge	Susanne Höglund	Rabatter
Åke Andersson	Brandstation, material och utställning, Sommarutställning (mopeder och mopedcamping)	Björn Karlsson	Toaletten i småskolan, rörmokeri
Inga Ekvall	Tegelbruk, utställning	Göran Hagström	Tegelbruk, fototapet
Birger Arthursson	Tegelbruk, utställning	Peter Deile	El
Lars Andersson	Skyltar, brandstation och tegelbruk	Dick Andersson	Transport av ris
Sture Blomdin	Brandstation och tegelbruk, färg och foto-tapetsering	Birgitta Johansson	Foton
Lars-Inge Blomdin	Brandstation, grundmålning/spackling och puts	Mats Elveskog	El-material
Jan-Erik Nordberg	Tegelbruk, tegelkärna från lervik och tegel	Anna-Greta Ekh	Vävning, västar etc.
		Inger Ekman	Vävning, västar etc.
		Juha Nyberg	Skiss på lantköket

Rapport från årsmötet 2011.

Trots att solen sken och vårens ankomst stod för dörren så kom ett 50-tal personer till vårt årsmöte. Som vanligt var stämningen lättsam under årsmötesförhandlingarna, där framgick bl.a. att medlemsantalet fortsätter stiga och att ekonomin är god.

Carin Falk, Stjärna, valdes in i styrelsen och därmed sjönk medelåldern betydligt! Till hedersmedlem i hembygdsföreningen utsågs Cay Löwquist för att han alltid välvilligt ställer upp när vi önskar hans hjälp. Ordföranden Leif Tellestedt presenterade Husaby-boken och berättade att projektet med utgrävningarna av Husby backe äntligen kommit i hamn. Efter ca 25 år! Tack vare Inga Ekvall har redogörelsen av Husabyprojektet resulterat i en mycket lättläst och informativ bok. Mötesdeltagarna lät sig väl smaka av kaffebordets hembakta bröd och samtidigt köpte de villigt av Olles lotter där man kunde vinna en akvarell, målad och skänkt av Inger J Askerberg, pelargoner, skänkta av Norrlöts Handelsträdgård, Husabyböcker och Enhörnafilmer.
/Anne-Marie

Mötesordförande Gunnar Lindqvist med sekreterare Christer Björk ledde förhandlingarna med bravur.



*Hembygdsföreningens samtliga hedersmedlemmar.
Sven-Eric Åkerman, Birgitta Johansson,
Cay Löwquist och Barbro E Sjöström*



En sista hälsning från Maj-Britt och Sigvard Lindqvist

Vi har skrivit en del om allt som Sigge och Maj-Britt gjort för oss genom åren och vad det betytt för föreningen.

Nu är de båda borta men deras omtanke om föreningslivet i Enhörna finns kvar. I testamentet från Maj-Britt framgår att större delen av parets kvarlåtenskap fördelas till ett antal föreningar som de känt extra för. Vi i hembygdsföreningen är mycket tacksamma och har satt in pengarna i den bygg- och reparationsfond som bildades av Sigge under sin tid som styrelsemedlem i föreningen. En önskan som Maj-Britt och Sigge hade var att föreningen skulle kunna uppföra en byggnad i anslutning till museet där lite större saker skulle kunna förvaras och visas upp. Vi har nu en grundplåt till att kunna planera för ett sådant "lantbruksmuseum".

Tack Maj-Britt och Sigge för allt ni gjort för Enhörna.



Maj-Britt i bygdegården, Sigvard på höstmarknaden

Styrelsen i Enhörna Hembygdsförening

Kyrkovandringen 2011

Söndag den 8 maj genomfördes den årliga kyrko- och hembygdsvandringen i strålande sol. Robert Huldt inledde i Ytterenhörna kyrka med att ge oss några ord på vägen. Utanför kyrkan berättade Olle Karlsson lite om kyrkans historia och om vad som kommer att ske på kyrkogården i år. Några av lindarna är tyvärr angripna av röta och måste fällas, en öppning kommer att tas upp i muren för att man lättare ska komma in med diverse fordon.



Olle Karlsson utanför Ytterenhörna kyrka

Därefter gick vi, cirka 50 personer, uppför backen mot likbergen, passerade Røjningen och Falkgården, gjorde ett stopp vid vändplanen där Leif Tellestedt lät oss veta lite om vad som tilldragit sig under tidigare år på de ställen vi just passerat.



Leif Tellestedt på vändplanen vid Likbergen

Vandringen fortsatte till jaktstugan. Många hade gått förbi där tidigare och undrat vad som fanns i den lilla stugan och vad den brukade användas till. Nu fick de som ville möjlighet att gå in och stilla sin nyfikenhet.

Nästa stopp blev på en bergknalle alldeles intill Malmsjön där vi fick en välbehövlig vila, intog vår matsäck och kunde samtidigt njuta av en vacker utsikt över den stilla, blanka sjön. Före avfärd samlades vi runt Robert för ytterligare några ord på vägen.



Kristina Ingårda, Birgitta Söderbaum och Ingrid Anerud njuter av solen på Malmsjöns klippor.

Genom skogen bar det så av till det lilla torpet Eriksberg, där de nya ägarna redogjorde för sina närmaste planer för torpet. Nästa stopp var Beateberg, mitt emot välkomststenen vid Ekeby. Olle berättade lite om torpets historia och om inspelningen av filmen "Livet i Finnskogarna" som innehåller scener från Beateberg.

Nästa uppehåll gjordes vid återvinningen där Olle berättade om Ekeby såg och smedjan och hur det såg ut före bebyggelsen av Ekeby I. Leif informerade om verksamheten på Ådala gruppbostad och Lillängens äldreboende.

Slutstationen för vandringen var Gillberga kulle, där massor av påskliljor stod i blom och körsbärsträden var fulla av både utslagna blommor och sprickfärdiga knoppar. Leif och Olle kåserade om platsen och om Mars källa som man kunde se på andra sidan fälten.

Förutom solsken, massor av frisk luft och *ögongodis* fick vi mycket intressant information om bygden.

/Birgitta T



Trädvårdsföreningen hälsade oss välkommen till Gillberga kulle.



S/S Mariefred (Maja) fortsätter oförtrutet med sina turer mellan Stockholm och Mariefred. Hembygdsföreningen stöder Claes Insulander och alla de andra idealisterna som ser till att trafiken går på somrarna. Ett tips: äntra Maja vid Sandviken 17.50, njut av mat och dryck och den fantastiska utsikten under resan till Stockholm. Promenad, pendeltåg, buss 787 och du är åter i Enhörna.

s/s Mariefred - SOMMARTURLISTA 2011

STOCKHOLM-ENHÖRNA-MARIEFRED

28 maj-12 juni trafik lördagar och söndagar.

14 juni-21 augusti trafik tisdagar-söndagar.

27 augusti-17 september trafik lördagar och söndagar.

Tilläggsplats i Stockholm: Klara Mälarstrand invid Stadshusbron.

10.00	Från STOCKHOLM	Till	20.00
11.50	↓ Sandviken	↑	17.50
12.25	↓ Enhörna-Ekensberg	↑	17.30
13.30	Till MARIEFRED	Från	16.30

Priser Stockholm-Mariefred. Biljetter köpes ombord.

Tur- och retur 260 kronor. Enkel resa 190 kronor. Barn 6-16 år halvt biljettpris. Cykel 30 kronor enkel resa. Matsal och cafeteria ombord. Bordsreservation i matsal görs på Mariefreds rederikontor. Telefon 08-669 88 50. Hemsida www.mariefred.info

Körkul på logen

Lördagen den 11 juni klockan 17.00

Årby loge

Enhörnakören, Näktergalningarna och en Steelpangrupp från Kulturskolan bjuder på en konsert med omväxlande innehåll.

Entré 50:-

Biljetter säljs vid logen i samband med föreställningen.

Servering



Arrangör: Enhörna församling, Enhörnakören, och Enhörna teaterförening i samverkan med ABF Södertälje - Nykvarn

Medlemsmatrikeln växer! Under 2010 har drygt 25 nya medlemmar tillkommit och vi är nu närmare 600 i föreningen. Vi arbetar med att gå igenom registret för att få det så korrekt som möjligt. Känner du till några felaktigheter så hör av dig. Vi kommer också att skicka ut påminnelser till dem som ännu ej betalt medlemsavgiften. Är du osäker om betalningen är gjord, hör av dig till mig.
/Birgitta (0708 487277 eller mail enl. nedan)



Enhörna Hembygdsförenings styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05	(leif.tellestedt@telia.com)
Olle Karlsson, vice ordf	tel: 550 440 37	(olov.karlsson@live.se)
Britt-Mari Gylefors, sek	tel: 550 421 30	(b.gylefors@telia.com)
Birgitta Wulkan, kassör	tel: 550 491 28	(birgittawahlstedtwulkan@hotmail.com)
Anne-Marie Andersson	tel: 550 420 16	(anne-marie.majhem@telia.com)
Mona Elveskog	tel: 550 420 28	(elveskog@telia.com)
Carin Falk	tel: 550 495 44	
Gertrud Nilsson	tel: 550 421 25	(gertrud@skogshyddan.eu)
Bo Staflund	tel: 552 461 35	

Box 39, 15023 Enhörna, Medlemsavgiften är 100/150:-/år (enskild/familj), Plusgiro 23 89 45-0

Hembygdsmuseet hålls öppet söndagar juni-sep, 13.00 - 16.00. Tag kontakt med någon i styrelsen om du vill besöka museet vid annan tidpunkt. Museets tel: 550 420 87 Besök föreningens hemsida: www.enhorna.nu